

De Grote Verdwijntruc

Zomer: het wordt stil in vogelland. Waar tot voor kort de zwermen mezen, volwassen en jeugdig, luidruchtig door de boomkruinen zwierven, heerst het gezoem van insecten. De onlangs nog overal zingende merels zwijgen. De nestkasten zijn leeg. Ik kan, zoals veel vogelvrienden doen, mijn interesse verleggen naar libellen en vlinders. Maar er is een andere uitdaging, die mij al jarenlang fascineert: tot voor enkele dagen waren er soorten die je overal kon aantreffen, maar die zomaar spoorloos lijken. Waar verstoppen al die opeens verdwenen vogels zich in deze zomermaanden?

Carel de Vink

In een al wat ouder nummer van het blad *Vogels** lees ik een somber verhaal over de kansen van de bonte vliegenvanger. Door de vervroegde rupsenpiek in ons opwarmende land, dreigt deze soort te verdwijnen. Kwalificatie: pechvogel! De afgelopen twee jaar heb ik kunnen constateren dat deze pechvogel het buitengewoon goed doet; overal hoorde je het staccato liedje van de 'bonte'. In de bossen en parken, in villawijken en in kleine bosjes op de hei. Droog of nat gebied: een paar bomen en beschikbare nestholtes volstaan. En dat niet alleen in het Gooi en aangrenzende streken. In Drenthe constateerde ik dit jaar in mei hetzelfde. Toch weet deze vogel als geen ander te verdwijnen. Binnen twee dagen na het uitvliegen van de jongen lijken ze spoorloos. Geen rondtrekkende familieclubjes, geen alarmerende oudervogels en bedelende jongen. Heel anders dus dan bij mezen en vinken. Alsof ze per direct naar hun wintergebieden vertrokken zijn. Tot je in september opeens weer solitaire exemplaren in je tuin ziet verschijnen. Zo zijn er meer vogels die plotseling ontbreken op je daglijstjes. Waar blijven de boompiepers na het grootbrengen van hun kroost? Eind mei zie je ze met voer rondvliegen. Kort daarna wordt er volop gezongen: tijd voor een tweede broedsel. En dan, een paar weken later, mist de hei ieder teken van hun aanwezigheid. Trouwens, ook de jonge vogels van het vroege broedsel, in de eerste week van juni, zijn meteen weg! Het lijkt me niet aannemelijk dat ze alvast met hun ongeoeffende vlerkjes naar Afrika verhuisd zijn... Dichter bij huis voltrekt zich nog zo'n verdwijning. De heggenmus, die de laatste dagen met een bek vol voer zat te waarschuwen in mijn achtertuin, is spoorloos. Geen jong te bekennen, geen zang meer te

horen, terwijl de goudbruine jonge merels onhandig rond hopsen en de grauwe spreeuwenpubers lawaaierig de gazons afspeuren. En ook de huismussen zijn in menggroepen van jong en oud volop present.

Het is bekend dat veel vogels na het broedseizoen een rustig leventje leiden om hun zwaar belaste verenkleed te verversen. Bergeenden vormen grote ruigroepen in het waddengebied. Op het Eemmeer zie je verrassend grote concentraties casarca's. De Canadese ganzen zoeken elkaar op in polderland. Zo vormen de watervogels hun ruigroepen. Steltlopers komen in lastig te herkennen overgangskleed samen op slikken. Een uitdaging op zich; herken je de zwarte ruiters nog nu hij steeds meer lijkt op tureluur en kempiaan? En ook de diverse eendensoorten maken het je in hun eclipskleed lastig om ze te herkennen. Een voordeel is, dat ze in deze periode zo min mogelijk vliegen. Je krijgt de tijd om ze goed te bekijken. De zomer is bovendien een uitgelezen periode om roofvogels te bewonderen, zoals jonge en volwassen valken, buizerds en wespdierven. Juist nu moet je speuren naar de grauwe kiekendief. Zwaluwen kiezen massaal slaaplocaties in het riet. Ooievaars kleuren plaatselijk de weiden zwart-wit. En ook andere zomervogels laten zich nog even in volle glorie zien. Al vertrekken de gierzwaluwen voor mijn gevoel ieder jaar weer veel te vroeg. Zo zie je nog groepen van meer dan honderd boven de huizen zwenken, en dan ineens zijn het er nog maar hooguit tien! De koekoek en zomertortel hebben ook veel haast om te verdwijnen naar elders. Ruien die eerder of later? Het zijn interessante vragen waar ringers op zouden kunnen letten. Maar deze soorten laten zich niet makkelijk vangen...

Blijft de vraag waar onze kleine zangertjes zich verstoppen vanaf half juli. Want naast de hierboven genoemde soorten zijn er ook andere soorten zangvogels die onzichtbaar lijken zodra hun nesten leeg zijn. Dat zijn natuurlijk ook de zangers die altijd al wat verborgen opereren door het riet of struikgewas. Een kleine karekiet die niet zingt, een zwijgzame braamsluiper, een tuinfluiter die niet murmelt of alarmeert; je loopt ze ongemerkt voorbij. Terwijl ringvangst en aantonen dat deze soorten massaal aanwezig zijn, komt het voor dat ik ze op mijn tochten volkomen misloop. En zelfs een wat forsere vogel als de zanglijster presteert het om zich onvindbaar te maken!

Zo zijn er genoeg uitdagingen voor eind juli en de maand augustus. Ik som ze nog eens op: het herkennen van ruiende steltlopers en eenden, het vergelijken van soorten als buizerd en wespandief, het letten op ruiconcentraties van watervogels en het aantalsverloop van bijvoorbeeld de gierzwaluw. Ik gun anderen het plezier van de dagvlinders en libellen (en geef hun de tip om ook eens te kijken naar al die prachtige keversoorten die nu te zien zijn!), maar mijn uitdaging aan u is het om te speuren naar die vogelsoorten die zomaar, van de ene op de andere dag, van de Nederlandse bodem verdwenen lijken.

*Vogels 03/2007 pag. 24

